

VECKA 50
NR 342
001370-6-50
www.hbl.fi
★

HBL

HUFVUDSTADSBLADET

Kuitunen etta igen

Virpi Kuitunen ledde Finland till dubbelseger i världscupen på skidor då hon vann masstarten i La Clusaz före Riitta-Liisa Roponen. Kuitunens ledning i världscupen är nu uppe i över 100 poäng. SPORT, SIDAN 27

HANS PAUL

DÅLIGA UTSIKTER. Den här tältbyn har fallit utanför all hjälp. Iögonfallande många har mist benen genom de förrädiska minor som fortfarande finns överallt i Kabul.

Lång väg till drägligt liv

Hundratusentals människor är utlämnade åt ingenting i efterkrigets Afghanistan

REPORTAGET SIDORNA 4-9

Fattigdomen i återuppbyggnadens Afghanistan är förtvivlande. Och bland de mest utsatta är desperationen enorm.

– Vi har ingenting, inte ens mat för barnen varje dag. Ibland hittar vi bröd åt dem. Då åter vi själva ingenting, säger fyrbarnsfadern Tarzalai, en av ungefär 400 människor som sedan fem år käm-

pat för sin överlevnad intill en tätt trafikerad, sönderkörd väg i västra Kabul.

Det är inte det att inget gjorts efter talibanregimens fall för fem år sedan. Både myndigheter och internationella orga-

nisationer har satt miljarder på att bygga upp drägliga liv för de afghaner som aldrig lämnade sitt hemland och för de mer än fyra miljoner som kommit hem efter kriget. Men det räcker inte.

Musik i paket

KULTUR Rock, pop, körmusik, jazz, orgelmusik – vad skall ljudklappen innehålla? Hbl:s musikrecensenter hjälper dig välja.
HBL2

Abbas utlyser nyval

UTRIKES Regerande Hamas vill inte godta ett förtida val: Det är diktatur, anser flyktingminister Atef Edwan.
SIDAN 16

Gasexplosion krävde dödsoffer

INRIKES En medelålders man avled i en gasexplosion som inträffade i Botby gård i går.
SIDAN 10

HBL1

Ledare	2	Ekonomi	18
Reportage	4	Fonder	20
Inrikes	10	Resor	22
Utrikes	16	Sport	27

HBL2

Kultur	2	Vetenskap	16
Litteratur	6	Debatt	18
Dagbok	10	Väder	29
Agenda	28	Radio&TV	30

De lever som djur i

Den finns överallt i förvinterns Afghanistan. Gytjtjan. I kläder, i tält och lerhus, i hud och hår, på barnens torftigt skyddade fötter och kroppar. När vintersolen värmer är den kall. När snöstormen rasar är den isande. Miljoner återflyttare saknar allt som kunde ge dem lite värme.

Människorna samlas utanför smutsiga tältskynken vid den sönderkörda vägen i västra Kabul. De 60 familjer, ungefär 400 människor, som bor här i Distrikt 4 tar ingen notis om gytjtjan som bilarna skvätter upp på dem. Smutsen är redan ingrodd i dem.

De bor. Eller existerar. Skynkena som familjerna byggt upp omkring sig kan kanske inte kallas boende. De kan knappt kallas tak över huvudet, förklarar **Tarzalai**, fyrbarnsfadern. Tältduken som ska hålla dem torra läcker som ett säll och den enda trösten är att en emaljbalja samlar upp något så sällsynt som rent vatten.

– Vi lever som djur. Jag kan inte berätta hur vi har det. Det är för förfärligt. Allt vi gör gör vi här.

Deras plats är ett två gånger två meter stort lerbad som fryser till en anspråkslös gårdsplan i den värsta vinterkylan. Ovanför den har familjen hängt upp sin tvätt, som aldrig torkar i ösregnet. De har ett minimalt rum av lera där de sover på en tunn, blårodrande madrass.

I ett hörn ligger ett halvt påklätt byte. Det är **Shabana**, familjens åtta månader gamla flicka. Hon är sjuk. Modern har sökt mediciner till henne – utan resultat.

I dag har Tarzalai ändå fått tag i ett bröd till barnen. I går åt de ingenting. Hur morgondagen ser ut vet ingen.

Men han klagar inte förgäves i ett land där frihet och fred börjat spira, i alla fall på en del håll.

– Vi ler. För barnens skull. Den dag vi slutar försöka le blir vi galna.

Tarzalai är en av 4,2 miljoner afghaner som flyttat tillbaka efter talibanregimens fall i slutet av 2001. För en del av återflyttarna har den nya början gått bra. För en betydligt större del har den inte gått så bra, trots de stora förhoppningarna som fanns. Bara i Kabul har ungefär 10 000 människor hamnat utanför all hjälp.

– Regeringen uppmuntrade oss att komma hem. Vi fick lite pengar så vi flyttade tillbaka från Peshawar i Pakistan för fem år sedan. Efter det har vi inte fått någonting. Jag söker jobb varje dag men det finns inga.

Det är inte helt sant att de inte fått hjälp. Myndigheterna har gett dem en liten eldstad där barnen kan tina upp genomfrusna fötter

HBL I AFGHANISTAN

Jeanette Björkqvist

text

Hans Paul

foto

de dagar det finns något att elda med. FN:s flyktigorgan UNHCR har satt in akutprogram till vintern: filter, vatten, plastskynken och ved. Det är mer än de afghaner som inhyst sig i sönderbombade statliga byggnader på andra håll i Kabul fått.

I ett av områdena nära kungapalatset lever 130 familjer – 750 människor – utan en endaste kamin. De har drivits från byggnad till byggnad vartefter staten renoverar sin egendom. Den dag byggnaderna tar slut finns det ingens stans de kan ta vägen. Men den dagen ligger långt borta. Längs gator och vägar dominerar förfallna, sönderskjutna och oanvända byggnader.

Afghanistan fem år efter talibanernas flykt präglas också av en del lyx som ungefär 30 procent av befolkningen kan unna sig. Det är några moderna shoppingcenter, lyxvillor och svindiga terrängbilar. Oftast kommenterar man dem kort med att "blomsterodling är lönsamt". Opiumhandeln utgör en tredjedel av den ekonomiska aktiviteten i landet och den blomstrande handeln antas växa i förhållanden där människor gör vad som helst för att överleva.

Men mest präglas Afghanistan av fattigdom och usla förhållanden bland människor som i sin desperation rentav tillåter sig att säga att talibantiden var bättre än det som är nu. Åtminstone 133 000 personer bor fullständigt utlämnade åt ingenting, många fler än så bor i förhållanden som är långt ifrån mänskliga.

Det är inte det att inget skulle ha gjorts. Mycket har gjorts. Regeringen har ett program för att

gyttja och köld

KALLT. Flickan som bor i en av många sönderbombade byggade har ingens att värma sig.

VÄNSKAP. Även i omänskliga förhållanden är barn som barn. Här hämtar sexåriga Wazias vänner henne ut för att leka.

"Vi ler. Vi ler för barnens skull. Den dag vi slutar försöka le blir vi galna."

EN STUNDS VÄRME. Treåriga Shabana och femåriga Wooryalai värmer fötterna ovanför den eldstad familjen fått av regeringen. Alla dagar finns det inte ved att värma den. Ibland skänker utländska privatpersoner veden som värmer dem.

REPORTAGET

"Världen måste förstå att folk är så desperata att ifall någon ger oss pengar för att döda så gör vi det."

dela ut jordplättar till återvändarna så de ens har något ställe att börja bygga upp ett nytt liv. UNHCR har lagt ut miljontals dollar på hjälp till de afghanska återflyttarna. Det har renoverats, byggts skolor, vattenhåll, tält, hus och det har delats ut nödhjälp. Men behovet av insatser är enormt i ett land som i stort sett startar från noll och där resurserna är begränsade.

– Dåliga livsförhållanden, arbetslösheten och avsaknaden av skydd är skriande, säger **Jacques Mouchet** som leder UNHCR:s operation i Afghanistan.

Och när det som finns inte räcker till så gör man upp prioriteringslistan.

Utanför hjälpinsatserna står de människor som återvänt och inte kan påvisa att de ägde mark i sitt hemland. Och det är just många av dem som har strandat under tältdukar och i sönderbombade hus i Kabul. När torftigt klädda barn i alltför stora skor eller utan några skor alla gråter monotont och ihållande i en iskall gytta är det alltför uppenbart att framtiden för dem inte är mörk. Den finns helt enkelt inte.

Lämnas de här för att dö?

– Ja. Så är det. Problemet är komplext, svarar Mouchet.

Hur många av de mest utsatta som dör kan ingen säga. Men man vet att vintern skördar offer, främst bland barn och äldre. Medellivslängden i Afghanistan ligger under femtio år. Den dras ner av en hög spädbarnsdödlighet som härrör sig ur förhållanden där kvinnor föder sina barn på bar mark och där vardagen är en total avsaknad av vård, värme eller ens mat för dagen. Vart fjärde barn dör innan det fyllt fem år.

På ministeriet för återflyttning och migration är minister **Abdul Qadir Ahadi** inte omedveten om att de som återvänt till efterkrigets Afghanistan varit så många att situationen urartat i en katastrof. Ändå fortsätter regeringen i samarbete med UNHCR och Pakistan, där 2,4 miljoner afghaner fortfarande bor kvar, att aktivt locka flera hem.

– Boendet är det största problemet men man måste förstå att då sju miljoner kommer hem och alla genast kräver hjälp av oss och de internationella organisationerna så går det inte att uppbåda den så snabbt som de vill.

Drömmen är att kunna förse ytterligare en halv miljon familjer

med hus där det finns el, vatten och infrastruktur omkring inom tre år. Priset per hus är 4 000 dollar. Det är inte mycket. Men det blir i det närmaste oöverkomligt då sluträkningen är klar: 2 miljarder dollar.

– Det är ingen summa vi kan be om av dem som donerar pengar. Varken regeringen eller det internationella samfundet har sådana summor.

Till dem som kunnat påvisa att de ägde mark innan de flydde undan kriget delar regeringen ut markplättar, men inget bistånd.

Ett av de här områdena ligger i Bagramdistriktet 150 kilometer utanför Kabul, några stenkast från Natos och den afghanska arméns skjutfält. På en till synes ändlös gytteåker där en minibus inte längre duger som fordon öppnar sig en liten by. Långt borta syns det för Afghanistan så typiska ståtliga bergslandskapet.

Vintertid är det lite bättre. Nu har snön lagt sig på gyttevällningen som bara rörs upp av tyngre fordon och många fotsteg ovan på det vita täcket.

Till Bagram flyttade regeringen i augusti 160 familjer som bodde i en av de sönderbombade byggnaderna i Kabul. Ungefär 1000 människor, en majoritet av dem barn, landade på en åker där ingenting var klart. Regeringsrepresentanten **Jan Agha** medger att operationen inte var så lyckad.

– Här fanns varken vatten, tält eller något annat. Flytten var oplanerad, men gjordes ändå.

Tre månader senare är det lite bättre. De flesta har ett litet traditionellt lerhus eller åtminstone ett tält att sova i. Kvinnorna sitter under bar himmel och kokar mat över öppen eld. Utanför några hus står värdefulla getter bundna vid träpålar. Några barn jagar varandra i snön. Intill dem sitter en liten pojke på huk klädd i T-tröja och utträttat sina behov.

Hälsoministeriet har en läkare på plats som dagligen tar emot 70 patienter som lider av sjukdomar framdrivna av vinterkylan som ska vila över Afghanistan i flera månader till.

– Medicinerna räcker inte. Barnen är förfrusna. De har lungsjukdomar och andra förfrysningsskador, förklarar doktor **Ghawsddin Shams** medan han lyssnar på ännu ett gråtande barn, vars bröst-korg häver sig upp och ner, i häftiga krampaktiga rörelser.

Bland invånarna är stämningen uppgiven.

– Ingen lön, inga jobb, inte tillräckligt med mat, inga kläder för barnen, ingen ved. Vi hade ett tält. Det kollapsade under snön.

Tiobarnspappan slänger upp sin benstump på den ena kryckan och lutar sig trött framåt. Han är, så som många afghaner som aldrig lärt sig läsa, inte säker på sin ålder men gissar på lite under fyrtio. Benet miste han för tretton år sedan då han steg på en mina, så som miljoner andra afghaner också gjort. Han drömmer inte ens om en protes. Det skulle kräva att

DESPERAT. För tiobarnsfadern är varje dag en kamp för att få mat åt familjen. Värme kan man knappt drömma om.

SAKNAR SKOLAN. Tolvåriga Azzizullah är bekymrad över att det varken finns skola eller moské i den by han tvångsflyttades till.

REPORTAGET

ETT INGENTING. När regeringen flyttade 160 familjer till Basram fanns här ingenting. Tre månader senare har de flesta, men inte alla, åtminstone ett hus att sova i.

UPPGIVEN. Doktor Ghawssdin Shams tar emot 70 patienter varje dag. Medicinerna är begränsade bland bybor som fryser dygnet runt.

OFFER. Tio-barnsfadern är en av flera miljoner afghaner som steg på en av de minor som fortfarande lem-lästar hundra personer per månad.

MASSIV ÅTERFLYTTNING TILL ETT FATTIGT LAND

:: **Afghanistans** huvudstad är Kabul, med uppskattningsvis 3 miljoner invånare.
 :: **I hela landet** bor 31 miljoner människor på 652 000 kvadratkilometer.
 :: **Officiella språk:** Pashto, dari.
 :: **Religion:** Islam (huvudsakligen sunni).
 :: **Medellivslängd:** 46 år för både män och kvinnor.
 :: **Statsskick:** Republik. Hamid Karzai valdes år

2004 till president. Efter tiotals år av krig står Afghanistan så gott som i ruiner och är ett av världens fattigaste länder. Internationella donatorer har sagt att det behövs mer än 10 miljarder för återuppbyggnad, regeringen säger att det inte räcker. Det har förekommit kritik över att hjälp-pengar som sätts in försvinner.
 :: **Exportvaror:** Fukt, nötter, mattor, ull, hudar, bomull (inofficiellt opi-

um, heroin).
 :: **Sedan det frivilliga** återflyttningsprogrammet startade år 2002 har FN:s flyktingorgan UNHCR hjälpt 3,7 miljoner personer att återvända till Afghanistan, av dem 2,8 miljoner från grannlandet Pakistan.
 :: **Störst är inflyttningen** till Kabul (1 miljon), Nangahar (536 000), Baghlan (216 000), Kunduz (223 000), Parwan (138 000).
 :: **500 000** som varit

på flykt inom landet har återvänt hem med UNHCR:s hjälp. 450 000 har återvänt utan assistans.
 :: **Flyktingar i Pakistan** får 7-34 dollar för hemresa och 10 dollar i mat och andra förnödenheter.
 :: **I år har UNHCR** byggt 18 500 boendenheter för 150 000 personer. Sedan 2002 har 160 000 familjer fått hjälp att bygga hus.
 :: **Det har byggts** över 9 200 vattenkällor.
 :: **UNHCR**, en av många

internationella aktörer, har en årsbudget på 100 miljoner dollar för återflyttare. Av dem används 60 miljoner i Afghanistan, resten i Pakistan och Iran där de största mängderna flyktingar finns kvar.
 :: **Återflyttningsvägen** som började 2002 är den största i UNHCR:s historia. Afghanerna har i decennier utgjort världens största enskilda flyktinggrupp. I dagsläget har 4,2 miljoner flyttat hem.

REPORTAGET

en del av stumpen som finns kvar amputeras och då varje dag är en kamp för mat ryms sådana saker inte ens på önskelistan.

– Här finns bara hopplösheten. Det handlar inte ens om platsen. Det handlar om hela landet. Världen måste förstå att folk är så desperata att ifall någon kommer och ger oss pengar för att döda så gör vi det.

Tolvåriga **Azzizullah** menar ändå att det också handlar om platsen. I Kabul kunde han sälja mat på gatorna och tigga om pengar till sin faderlösa fyrapersonersfamilj. Här ute mitt i ett ingenting kan han inte göra någonting, inte ens gå i skola som han gjorde i Kabul. Den som vill ta sig i väg någonstans kan räkna med timmar av vandring över minfyllda fält innan man kommer till närmaste by.

– Här finns inga bilar, ingen transport. Här finns inte ens mat alla dagar och vi har inte tillräckligt med kläder. Vi fryser hela tiden, alltid, förklarar Azzizullah med stort allvar.

Några äldre män samlas kring honom. De förklarar i munnen på varandra hur ont de har överallt. De får vaccinationer och en del mediciner men smärtan är beständig. I en avlägsen by där man bara kan drömma om att allting kanske blir bättre nästa år.

– Inshallah, om Allah är nådig.

Bättre utsikter tror man att de familjer har, som fått tillbaka sin egendom i byn Mulla Khaid på vägen mellan Bagram och Kabul. Det som var förstört byggs upp på nytt. Floden som rinner intill har renats med pengar av UNHCR. Det största problemet i år är att familjerna inte hunnit samla in de nödvändiga vinterlagren av ved och föda eftersom de kom hit först i höstas.

Utanför ett av husen sitter sexbarnsmodern **Shafiq** och tvättar kläder i ett vattenfat som går ton i ton med lervällingen omkring henne. Varje dag går hon in till staden i närheten och försöker tigga till sig pengar för mat till barnen. Någon dag kommer hon hem med något, andra dagar har hon ingenting.

– Du ser själv hur barnen mår. Det här är inte ett liv för dem.

Bakom hennes rygg tittar en av de tre pojkarna blygt fram. Hans hår är, liksom syskonens, tovtigt av smuts. De nakna fötterna är inskjutna i ett par sandaler som är sju storlekar för stora. Efter en stund ler han ändå snabbt mot oss innan blicken vandrar tillbaka till den yngsta systern som sitter med bar rumpa i leran.

Men UNHCR:s informationsassistent **Mohammad Nader Farhad**, själv född i en likadan by i närheten, säger att läget inte är så hoppöst som det kanske ser ut. Afghaniska kvinnor har kunskapen att tvätta rent fast vattnet är lerigt. I tusentals år har man klarat vintrarna genom att lagra upp ved och föda under våren och sommaren. Och i den här byn, säger han, lindras invånarnas värsta desperation redan nästa år då man hunnit återgå till rutinerna som räddat afghanerna i hårda förhållanden under hela deras existens.

– Så här har vi levit. Det är normalt. Vi har levit i lerhus och klarat oss och något mer än så behövs inte. Det är klart att de är olyckliga och de hör att det kommer in flera miljoner i bistånd som de tycker inte syns i deras vardag, säger Farhad.

Bland invånarna är förhoppningarna svalare och de kallar i takt med att vintern blir bistrare.

Senare hör vi att ett av barnen, sannolikt fler, insjuknat i kolera.

Och mediciner som kan rädda livet är lyxvaror som är tillgängliga för få i ett Afghanistan, där återuppbyggnaden är smärtsamt långsam.

09-1253257/jeannette.bjorkqvist@hbl.fi

SAKNAR ALLTING. Tusentals barn har inga skor. Tusentals fler har skor som är för tunna eller för stora.

SKÖNHET. Nioåringen hjälper till att sköta om sina fem småsyskon. Dotterns skönhet, säger modern Shafiq, är Guds gåva.

REPORTAGET

GLADA. Så länge de vuxna orkar le, ler också barnen. De här tre pojkarna bor i ett sönderbombat hus i Kabul.

ENSAM. När vintersolen värmer är gyttn kall. När stormen yr är den isande.

TVÄTTID. Sexbarnsmodern Shafiq, kring tjugo år gammal tror hon, sköter dagens byk. Vattnet är så kallt att hon hackar tänder.

**SE MERA BILDER
PÅ WWW.HBL.FI**